

Environmentálne orientované publikácie na Ústave krajinnej ekológie SAV

Hrnčiarová, T.: Environmentally Oriented Publications at the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences. *Životné prostredie*, 2017, 51, 2, p. 86–92.

The Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences has a long tradition in publishing monographs with landscape ecological and environmental issues from the territory of Slovakia. The aim of these works is to make scientific results available from different regions and with different problems. Apart from the theoretical and methodological monographs, the Institute regularly publishes monographs with regional and local character in the following topics: (1) proposal for new territorial division of the urbanized, alpine, agricultural and recreational landscape; (2) historical changes in land use, historical agrarian structures and traditional agriculture and (3) the alpine landscape with its unique and specific issues.

*In addition to monographs, the Institute has increased its traditions in the following areas; the Institute has had the opportunity to participate in several atlas works on national and international levels; a separate chapter in non-periodical publications consisted of proceedings from various conferences; since 1967, publications have been accepted every three years in a collection of International Symposia on Problems of Landscape Ecological Research. Moreover, the monographs, proceedings and non-periodical publishing activities are currently supplemented by three periodicals: the anniversary journal *Životné prostredie* (Environment) since 1967, *Ekológia* (Bratislava) (Ecology) since 1982 and *Ekologické štúdie* (Ecological Studies) since 2010.*

Finally, publications by the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences provide important argumentative material in decision-making spheres concerning the future development of Slovak territory.

Key words: monographs with landscape ecological and environmental issues, atlas works, proceedings from international symposia, journals

Vydávanie monografických prác (s medzinárodným označením ISBN) nebolo v minulosti na Ústave biológie krajiny SAV (vznikol v roku 1965), neskôr na oddelení krajinoekologických syntéz Ústavu experimentálnej biológie a ekológie SAV a od roku 1990 v nástupníckej organizácii na Ústave krajinnej ekológie SAV (ÚKE SAV) tak zaužívané, ako je to dnes. Tém na písanie ucelených monografií bolo veľa, ale dostali sa len do polohy záverečných alebo výskumných správ za vyriešené projekty, príp. rozsiahlejších prác v zborníkoch alebo v rôznych periodikách.

Tradičia vydávania vedeckých a odborných monografií s krajinoekologickou a environmentálnou problematikou z územia Slovenska je jednou zo súčasných náplní terajšieho ÚKE SAV, ktorý aj týmto spôsobom prezentuje vedecké výsledky na národnej, regionálnej a lokálnej, resp. aj na medzinárodnej úrovni od metodických prác, návrhov optimálneho využívania územia cez klasifikáciu environmentálnych problémov, spracovanie socioekonomických aspektov krajiny, návrhov ekologických sietí až po hodnotenie biodiverzity, biotopov a nárokov jednotlivých druhov na prostredie. Pracovníci ÚKE SAV vydávajú monografie jednak priamo cez uvedenú organizáciu, jednak cez Vedu, vydavateľstvo SAV, príp. aj cez iné vydavateľstvá (školy, rôzne spoločnosti a pod.). Neperiodickú publikačnú aktivitu (mono-

grafie a zborníky) dopĺňajú rôzne periodiká, ktoré na ÚKE SAV majú dlhú tradíciu.

Environmentálne periodiká – zaniknuté a súčasné

Počas existencie predchodcu terajšieho ÚKE SAV na Ústave experimentálnej biológie a ekológie SAV vychádzalo niekoľko časopisov – edícií, resp. rozsiahlejších štúdií so zameraním na krajinu, ekosystémy a životné prostredie:

Biologické práce – vychádzali v rokoch 1955 – 1976 raz ročne. Ako edícia sekcie biologicko-lekárskeho SAV tvorili doplnok k časopisu *Biológia*, pričom rozsah príspevkov mohol byť v nich oveľa väčší. Publikovali sa tu experimentálne práce a práce základného biologického výskumu.

Quaestiones geobiologicae/Problémy biológie krajiny – nadväzovali na predchádzajúce periodikum. V rokoch 1965 – 1981 vychádzali dva zväzky ročne. Išlo o periodický zborník, uverejňovali sa v ňom príspevky s komplexne chápanou ekologickou problematikou a práce z biologického výskumu krajiny. Celkovo vyšlo 28 zošitov.

Acta geobiologica – časopis prinášal články z krajinnej ekológie a príbuzných odborov s problematikou tvorby a ochrany krajiny, pre ktoré sa zavádza aj termín geo-

biológia a geoeológia. Vychádzal 4-krát ročne v rokoch 1972 – 1976.

Acta ecologica – časopis nadväzoval na predchádzajúcu edíciu, bol jej bezprostredným pokračovateľom. Vychádzal 4-krát ročne v rokoch 1977 – 1990.

V súčasnosti vychádzajú na ÚKE SAV tri periodiká: jubilujúci časopis *Životné prostredie* od roku 1967, *Ekológia (Bratislava)* od roku 1982 a *Ekologické štúdie* od roku 2010. Prvý časopis má významné postavenie v rámci Slovenska a Česka, druhý je etablovaný na medzinárodnej vedeckej scéne a tretí patrí k národným časopisom.

Životné prostredie – časopis od roku 1967 vychádzal 6-krát ročne, od roku 2013 sa zmenila jeho periodicitu na 4-krát ročne. Špecifikom časopisu je, že všetky príspevky uverejnené v monotematickej časti sú vyžiadané. Patrí k najdlhšie vychádzajúcim environmentálnym časopisom v bývalom Československu. Časopis sa zameriava na aktuálne teoreticko-metodické a praktické otázky krajinnokoekologického a environmentálneho výskumu. Má niekoľko rubrik s rôznym zameraním.

Ekológia (Bratislava) – medzinárodný vedecký časopis vychádzal v rokoch 1982 – 1989 s pomenovaním *Ekológia (ČSSR)*, v rokoch 1990 – 1992 ako *Ekológia (ČSFR)* a od roku 1993 nesie už súčasný názov. Je indexovaný vo viacerých renomovaných databázach. V časopise sa publikujú najnovšie výsledky ekologického výskumu najmä z oblasti krajinskej ekológie, ekológie ekosystémov, populačnej ekológie, ochrany prírody a vplyvu človeka na ekosystémy. Vychádza 4-krát ročne.

Ekologické štúdie – domáci recenzovaný vedecký časopis, ktorý vydáva ÚKE SAV v spolupráci so Slovenskou ekologickou spoločnosťou pri SAV a Katedrou ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Časopis vychádza od roku 2010 s periodicitou 2-krát ročne. Vznikol pretransformovaním edície zborníkov, ktoré vychádzali v rokoch 1997 – 2008 pod patronátom Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV, na periodikum. V časopise sa publikujú pôvodné vedecké práce z oblasti ekológie, krajinskej ekológie, environmentalistiky, ekologickej a environmentálnej výchovy, ako aj z príbuzných disciplín.

Zborníky z medzinárodných a domácich podujatí

Nepochybne od roku 1967 históriu environmentálnej tvorby píšú aj zborníky referátov, neskôr len zborníky abstraktov z medzinárodných sympózií o problematike ekologického výskumu krajiny, ktoré každé tri roky nepretržite až dodnes organizuje ÚKE SAV. V roku 2018 to bude už 18. medzinárodné sympóziu. Všetky zborníky sú uložené v knižnici ÚKE SAV.

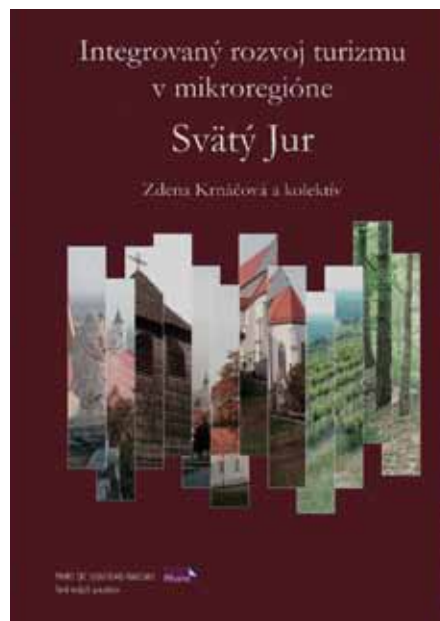
Po roku 1989 nastáva boom v organizovaní rôznych podujatí a konferencií. Preto mnohé zborníky boli účelovo zostavené, nerecenzované a tak ich využitie je v súčasnosti diskutabilné. Naopak, niektoré podujatia boli

vyhľadávané a aktívne posúvali krajinnokoekologickú problematiku dopredu. Medzi takéto podujatia patrila napr. konferencia Smolenická výzva, ktorú niekoľko rokov úspešne organizoval ÚKE SAV. Z podujatí vychádzal zborník, ktorý sa venoval rôznej problematike trvalo udržateľného rozvoja.

Nadčasová monografická tvorba na oddelení krajinnokoekologických syntéz Ústavu experimentálnej biológie a ekológie SAV do roku 1990

Jedným z prvých komplexne spracovaných území, na ktorom sa detailne aplikovala metodika LANDEP (metodika krajinnokoekologického plánovania) na poľnohospodársky využívanú krajinu, bola Východoslovenská nížina (Miklós, Kozová, Ružička a kol., 1986). Cieľom rozsiahleho projektu, ktorý sa riešil v rokoch 1981 – 1985, bolo stanoviť predpoklady ekologicky optimálneho využívania územia pre jednotlivé druhy činností na základe prírodných a socioekonomických podkladov. Celá práca zaujme tým, že okrem textovej časti, kde sa riešili mnohé interpretované vlastnosti krajiny, ako napr. dostupnosť, obrábateľnosť, zamokrenosť, erodovateľnosť, trofizmus pôdy, oslnenie reliéfu, vzácnosť geobiocenóz, krajinnokoekologická významnosť rastlinných spoločenstiev, stupeň ozelenenia, ekologické problémy a ďalšie, bola zostavená samostatná grafická príloha, ktorá jednotlivé metodické kroky zachytáva na mapách, schémach, tabuľkách a obrázkoch (Miklós a kol., 1986). Výstupom uvedených prác sú návrhy, ako riešiť kardinálne problémy Východoslovenskej nížiny, napr. problémy s odvodňovaním plôch, so stanovením vhodnosti využívania územia na ornú pôdu, lúky a pasienky, so zachovaním vodných plôch, s diferencovaným rozvojom poľnohospodárskej produkcie vo vzťahu k prírodným podmienkam a s návrhom územného systému ekologickej stability. Túto prácu ešte aj dnes možno pokladať za základnú metodickú a zároveň aplikačnú prácu s mapovými ukážkami, na ktorej spolupracovali tri generácie – skúsení odborníci (M. Ružička, A. Jurko, H. Ružičková, J. Kontriš), stredná generácia (L. Miklós, M. Kozová, H. Hilbert, P. Múdry) a začínajúca generácia (T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, D. Štefunková, M. Moyzeová) a ďalší, a zároveň na nej bola nielen na pracovisku, ale aj na vysokých školách po celom Slovensku „odchovaná“ nová generácia odborníkov. Podľa súčasnej klasifikácie publikačnej činnosti išlo, bohužiaľ, len o záverečnú správu, ktorá bola publikovaná v zborníku.

Ďalšiu monografiu možno označiť za nadčasovú, pretože riešila dnes tak pertraktovanú problematiku, akou sú ekosystémové služby, pochopiteľne, nie pod týmto názvom, ale ako *Ekologické a socioekologické hodnotenie vegetácie* (Jurko, 1990). Už v tom čase priniesla úplne nový pohľad na hodnotenie vegetácie pre spoločnosť. Docent A. Jurko v nej poukázal na hodnoty a vlastnosti vegetácie z hľadiska plánovania krajiny a jej racionálne-

ho využívania. Všímal si porasty v rovnakých ekologických podmienkach, s rovnakým vývojom, floristickým zložením, ktorým priradil určité veličiny. Vegetačné vlastnosti postavil na kvantitatívne ohodnotenie vegetácie s cieľom využiť ho na rozličné praktické potreby. Vychádzal z bioindikacných vlastností vegetácie.

Metodicky, koncepcne a regionálne zamerané environmentálne monografie na Ústave krajinskej ekológie SAV po roku 1990

Metodika LANDEP tvorila základný rámec širokospektrálnej environmentálnej problematiky mnohých projektov. Takmer každý jeden projekt sa riešil na inom území, s inými vstupnými parametrami krajiny a s iným dosahom na spoločnosť, ale tieto rozdielne vstupy nemali hlavné kroky/postupy uvedenej metodiky. Bola univerzálnou pracovnou metódou, predstavovala filozofiu, logiku či ideu – bola pracovným nástrojom na dosiahnutie cieľa. Popri množstve teoreticko-metodických prác v časopisoch a zborníkoch vyšli na prelome druhého tisícročia tri významné teoreticko-metodické monografie (Izakovičová, Miklós, Drdoš, 1997; Miklós, Izakovičová, 1997; Ružička, 2000), ktoré reprezentujú medzinárodne uznávanú krajinnokoologickú školu na Slovensku.

V prvých dvoch monografiách (Izakovičová, Miklós, Drdoš, 1997; Miklós, Izakovičová, 1997) sa odráža silný vplyv krajinnokoologického prístupu pri výskume krajiny. Prvá monografia rozoberá problematiku trvalo udržateľného rozvoja (v tom čase veľmi populárny termín), pričom tradičný zložkový prístup k hodnoteniu životného prostredia presúva do integrovaného priestorového (regionálneho) chápania. Poukazuje na to, že zabezpečiť ochranu ekologickej stability

krajiny a biodiverzity, ochranu prírody a prírodných zdrojov, ako aj ochranu bezprostredného životného prostredia človeka možno (okrem technologických opatrení) aj krajinnokoologickým prístupom prostredníctvom optimálnej organizácie územia. Druhá monografia (Miklós, Izakovičová, 1997) sa detailnejšie zameriava na objekt výskumu – krajinu ako geosystém – so všetkými jej prvkami a vzájomnými vzťahmi.

Tretia monografia (Ružička, 2000) zachytáva ucelený pohľad na metodiku LANDEP s historickým a filozofickým nádychom. Profesor M. Ružička hneď v úvode poznamenal, že v publikácii boli využité poznatky získané pri kolektívnej práci, mnohé z nich boli zabudnuté v rôznych výskumných správach. Bolo to typické minulé obdobie plné nadšenia z práce, chrlenia jedného projektu za druhým bez väčšieho dôrazu na publikačnú aktivitu a prerazenie na knižný trh. Monografia objasňuje ekologické princípy riadenia spoločnosti, vznik globálnych problémov, ale aj prepojenie metodiky LANDEP na medzinárodný výskum. Základným princípom uvedenej metodiky je (1) geosystémový prístup pri výskume krajiny, (2) otvorený systém modelov ekologicky optimálneho využívania krajiny, (3) uplatňovanie teórie a rôznych metód krajinskej ekológie.

Vzhľadom na environmentálnu legislatívu silnel tlak aj na metodické postupy spracovania krajinného plánu (Hrnčiarová a kol., 2000) a územného systému ekologickej stability (Izakovičová a kol., 2000). Obidve metodiky (odovzdané ako pracovné materiály na Ministerstvo životného prostredia SR) mali dosiahnuť jednotnosť spracovania územia, možnosť vzájomného porovnávania výstupov z rôznych území, ako aj zabezpečiť geosystémový prístup pri hodnotení územia a odstrániť technokratický prístup. V čase vzniku uve-

dených metodík sa v tomto smere vytvorila priaznivá situácia na presadzovanie environmentálnych myšlienok do legislatívneho a aplikačného procesu. Dnes by si uvedené metodiky zaslúžili aktualizáciu (vyššiu verziu), ako aj lepšie uchytenie v environmentálnej praxi pre svoju nadčasovosť, komplexnosť, systémový prístup a nevyhnutnosť posúvať riešenú problematiku. Škoda, že metodiky ostali len v papierovej verzii, bez možnosti lepšieho šírenia a právneho základu.

Neskôr na teoreticko-metodologické práce nadviazalo niekoľko prác orientovaných na medzinárodnú aktuálnu problematiku integrovaného manažmentu krajiny (napr. Izakovičová a kol., 2006).

Environmentálne monografie s regionálnym charakterom

Metodika LANDEP ako komplexný pracovný postup hodnotenia krajiny si vyžaduje zaoberať, mapovať alebo zostaviť dostatočný súbor dát o krajine, ktoré vstupujú do hodnotenia. Výstup tvorí návrh nového územného členenia s primeranými opatreniami na zachovanie kvality životného prostredia, racionálneho využívania prírodných zdrojov a zachovania územného systému ekologickej stability. Rovnako významné je v rámci metodiky LANDEP rozpracovanie niektorých čiastkových problémov. Najvhodnejší spôsob prezentácie uvedených problémov sú monografie s regionálnym charakterom (metodický postup aplikujú na konkrétnom území):

1. regionálne monografie zamerané na návrh nového územného členenia krajiny, napr. urbanizovanej (Hrnčiarová a kol., 2006), vysokohorskej (Izakovičová a kol., 2008a), poľnohospodárskej (Macura, Izakovičová a kol., 2000; Hrnčiarová, 2001; Miklós, Izakovičová a kol., 2003; Izakovičová a kol., 2008b),

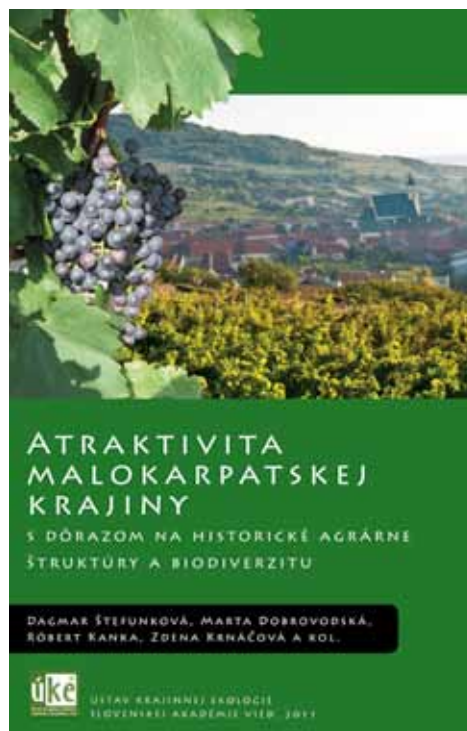
rekreačnej (Krnáčová a kol., 2005);

2. regionálne monografie zamerané na historické zmeny využitia krajiny, ktoré v mnohých regiónoch dostatočne argumentujú o nevrátných zmenách v krajine, príp. vypovedajú ešte o uchovávaných hodnotách v rôznom štádiu ohrozenia, napr. štálové osídlenie (Petrovič, 2005), historické agrárne štruktúry (Štefunková a kol., 2011; Špulerová, Dobrovodská, Štefunková a kol., v tlači), tradičné poľnohospodárstvo (Dobrovodská, 2014) a pod.;
3. regionálne monografie zamerané na vysokohorskú krajinu so špecifickou problematikou (Boltižiar, 2009; Piscová a kol., v tlači).

Problematika bioty, ekosystémov a ochrany prírody v monografiách

Špeciálnu časť v metodike LANDEP tvorí hodnotenie biotickej zložky krajiny. Náročnosť tohto hodnotenia je v tom, že nejde len o mapovanie druhového zloženia rastlinstva a živočíšstva, zaradenie do spoločenstiev alebo zistenie chránených druhov, ale snaží sa poskytnúť „pridanú hodnotu“ v podobe rôznych interpretovaných vlastností bioty tak, aby mohli byť rovnocenne hodnotené s abiotickými zložkami krajiny, ktoré sú relatívne lepšie rozpracované a tieto informácie o území sú prístupnejšie na rôznych výskumných pracoviskách.

Základom hodnotenia bioty sú floristicky a ekologicky definované biotopy, ktoré na našom pracovisku editovala podstatná časť botanikov z rôznych pracovísk (Ružičková, Halada, Jedlička, Kalivodová a kol., 1996). Cieľom príručky bolo vypracovať jednotný klasifikačný systém mapovania a hodnotenia vegetácie na území Slovenska z hľadiska súčasného stavu biotopov, ich výskytu a rozšírenia, štruktúry, kvality, význam-

ale autori s bohatými skúsenosťami (Ružičková, Kalivodová, 2007).

Ochranu prírody, problematiku biodiverzity a hodnotenie cenných biotopov spracováva niekoľko monografií (Gajdoš, David, Petrovič, a kol., 2005; Kalivodová a kol., 2008; Kanka, 2008; Piscová, 2011; David a kol., 2013).

Environmentálne diela kartografického (atlasu) a iného súborného charakteru

Klasické atlasové diela spravidla reprezentujú dlhoročné výsledky vedeckej práce širokého autorského kolektívu a zároveň predstavujú diela, ktoré

nevyhnutné pri spracovaní databázy, ktorú by bolo možné operatívne dopĺňať a aktualizovať a zároveň poskytovať ďalšie informácie riadiacim a plánovacím orgánom. Výsledkom mapovania by mala byť registrácia a návrh na zachovanie biologicky cenných a ekologicky významných biotopov, ako aj informácia o aktuálnom stave biotopov.

Pre metodiku LANDEP je dôležité využiť pri hodnotení biotickej zložky niektoré druhy, ktoré by boli bioindikačné a okrem zaznamenaného areálu výskytu by odrážali stav, zmenu a kvalitu životného prostredia. K druhom, cez ktoré možno sledovať ekologické vzťahy medzi organizmami a jeho prostredím, patria napr. pavúky a vtáky (Gajdoš, Svatoň, Sloboda, 1999; Kalivodová, Puchala, Nemček, 2010; Gajdoš a kol., v tlači). Tieto druhy majú vysokú citlivosť voči najrôznejším vplyvom pôsobiacim na krajinu.

Pre krajinu sú významné nielen produkčné, ale aj mimoprodukčné funkcie vegetácie. Výskum v tomto smere je veľmi náročný, treba argumenty, aby presvedčili kompetentných, v čom spočívajú tieto neobyčajné hodnoty krajiny. Práve lúčne a pasienkové spoločenstvá sú príkladom toho, že mnohé cenné spoločenstvá sa už nenávratne stali minulosťou, podľahli rozsiahlym rekultivačným a odvodňovacím snahám s cieľom zvýšiť produkciu trávnych porastov. V čom tkvie bohatý rastlinný a živočíšny svet lúk, ako usmerniť ich ďalšie obhospodarovanie, na čo treba ešte upozorniť, ako zachovať cenné biotopy, ako sa zmenilo ich druhové zloženie, akú funkciu dnes plnia? Na tieto otázky odpovedá síce populárnou formou ďalšia monografia,

re nevyhnutné pri spracovaní databázy, ktorú by bolo možné operatívne dopĺňať a aktualizovať a zároveň poskytovať ďalšie informácie riadiacim a plánovacím orgánom. Výsledkom mapovania by mala byť registrácia a návrh na zachovanie biologicky cenných a ekologicky významných biotopov, ako aj informácia o aktuálnom stave biotopov.

re nevyhnutné pri spracovaní databázy, ktorú by bolo možné operatívne dopĺňať a aktualizovať a zároveň poskytovať ďalšie informácie riadiacim a plánovacím orgánom. Výsledkom mapovania by mala byť registrácia a návrh na zachovanie biologicky cenných a ekologicky významných biotopov, ako aj informácia o aktuálnom stave biotopov.

re nevyhnutné pri spracovaní databázy, ktorú by bolo možné operatívne dopĺňať a aktualizovať a zároveň poskytovať ďalšie informácie riadiacim a plánovacím orgánom. Výsledkom mapovania by mala byť registrácia a návrh na zachovanie biologicky cenných a ekologicky významných biotopov, ako aj informácia o aktuálnom stave biotopov.

v nasledujúcej monografii (Miklós, Izakovičová a kol., 2011) sa okrem iného spracovala digitálna databáza tematických informačných vrstiev a súbor máp časti povodia Ipl'a. Monografiu možno pokladať za príklad spracovania informácií podľa európskeho (infraštruktúra priestorových informácií INSPIRE) a národného (krajinnoeologická základňa integrovaného manažmentu krajiny) právneho systému.

Aj ďalšia monografia nie je typické atlasové dielo, i keď prináša množstvo máp a iných grafických podkladov (Izakovičová, Miklós, Moyzeová a kol., 2011). Pojednáva o vyčlenení reprezentatívnych potenciálnych geoeosystémov na regionálnej úrovni v okrese Trnava, pričom sa vychádzalo z republikovej úrovne (Miklós, Izakovičová a kol., 2006). Vyčlenené geoeosystémy môžu napomôcť pri začleňovaní plôch do systému chránených území.

* * *

Publikačné aktivity pracovníkov ÚKE SAV zďaleka nekončia iba domácimi publikáciami. Aktívne sa zapájajú alebo sú priamo oslovení v rámci medzinárodných projektov do prípravy článkov a monografií. Dôkazom toho je aj najnovšia monografia, ktorá je výsledkom spolupráce širokého medzinárodného interdisciplinárneho tímu vedcov z USA, Európy a Ruska, zachytávajúca zmeny krajinej pokrývky v 17 štátoch východnej Európy za obdobie 1990 – 2006 (Gutman, Radeloff, eds., 2017), na ktorej participovali aj traja pracovníci zo Slovenska z SAV – J. Feranec z Geografického ústavu bol editor prvej kapitoly a L. Halada a J. Lieskovský z ÚKE SAV sa spolupodieľali na vypracovaní tretej kapitoly.

Najvhodnejším vedeckým výstupom pre pracovníkov ÚKE SAV sú často „zatracované“ monografie, v ktorých v plnom rozsahu môžu prezentovať riešenú problematiku s bohatou grafickou dokumentáciou. Príkladom toho sú aj tri pripravované publikácie, ktoré by v tomto roku mali vyjsť vo Vede, vydavateľstve SAV. Prvá monografia sa zameriava na mapovanie a klasifikáciu existujúcich historických poľnohospodárskych štruktúr (Špulerová, Dobrovodská, Štefunková a kol., v tlači), druhá na dôsledky ľudskej činnosti na vysokohorské ekosystémy (Piscová a kol., v tlači) a tretia na triedenie pavúkov z územia Slovenska (Gajdoš a kol., v tlači). Nie sú to však vždy len vedecké monografie, ale náš prienik je aj do odborného-populárnych monografií (napr. Besedič a kol., 2014).

Vedecké monografie mapujú, klasifikujú a hodnotia súčasný stav krajiny na území Slovenska, jej zložky a procesy. Poskytujú významný argumentačný materiál pre decíznu sféru z hľadiska budúceho rozvoja územia. Mapujú súčasný stav krajiny, čím prispievajú k poznaniu krajiny a zachytávajú históriu zmien krajiny v podobe opisov prírody, či zachovaného druhu

na danom stanovišti alebo nezapomenuteľnej krajinej scenérie. Nech monografie s regionálnym charakterom zostanú významnou inšpiráciou pre budúce generácie pri zveľaďovaní a zachovávaní životného prostredia. Je to aj poslanie všetkých pracovníkov SAV, aby sa regionálny výskum v kontexte najnovších vedeckých poznatkov zachoval na Slovensku. S odstupom času určite bude o nich možné konštatovať, že tvoria dedičstvo krajiny, ktoré nám nikto iný nespracuje, ak nie my sami.

Literatúra

- Besedič, M., Barančok, P., Barančoková, M., Farkaš, Z., Tačovská, M.: Záhorská Bystrica v obraze siedmich storočí. Bratislava: Mestská časť Bratislava-Záhorská Bystrica, 2014, 328 s.
- Bezák, P., Izakovičová, Z., Miklós, L., Moyzeová, M., Špulerová, J., Mojses, M., Kočícký, D., Petrovič, F., Boltižiar, M., Hreško, J., Hrnčiarová, T., Šatalová, B., Lieskovský, J., Lehotský, M., Štefunková, D., Dobrovodská, M., Baránková, Z., Gajdoš, P., David, S., Halada, L., Oszlányi, J.: Reprezentatívne typy krajiny Slovenska. Bratislava: ÚKE SAV, 2010, 180 s.
- Boltižiar, M.: Vplyv georeliéfu a morfodynamických procesov na priestorovú štruktúru vysokohorskej krajiny Tatier. Nitra: Fakulta prírodných vied UKF v Nitre, ÚKE SAV Bratislava, pobočka Nitra, 2009, 158 s.
- David, S., Mojses, M., Petrovič, F., Ambros, M., Baláž, I., Bugár, G., Gajdoš, P., Gerhátová, K., Hreško, J., Majský, J., Majzlan, O., Matušicová, N., Poláčiková, Z., Poncová, Z., Šolomeková, T.: Vplyv ťažby uhlia na krajinu a biodiverzitu Košských mokradí (Hornonitrianska kotlina). Nitra: ÚKE SAV Bratislava, pobočka Nitra, KEE Fakulty prírodných vied UKF v Nitre, 2013, 154 s.
- Dobrovodská, M.: Krajinnoeologický výskum historickej poľnohospodárskej krajiny v obciach Liptovská Teplička, Osturňa a Malá Franková. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2014, 150 s.
- Gajdoš, P., David, S., Petrovič, F. a kol.: Národná prírodná rezervácia Parížske močiare. Krajina, biodiverzita a ochrana prírody. Bratislava: ÚKE SAV, Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, 224 s.
- Gajdoš, P., Svatoň, J., Sloboda, K.: Katalóg pavúkov Slovenska. Catalogue of Slovakian Spiders. Bratislava: ÚKE SAV, 1999, 342 s. a mapová príloha.
- Gajdoš, P., Černecká, L., Franc, V., Šestáková, A.: Pavúky Slovenska. Prehľad čeľadí, názvoslovie a súčasné poznatky. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, v tlači.
- Gutman, G., Radeloff, V. (eds.): Land-Cover and Land-Use Changes in Eastern Europe after the Collapse of the Soviet Union in 1991. Basel: Springer, 2017, 248 p.
- Hrnčiarová, T.: Ekologická optimalizácia poľnohospodárskej krajiny (modelové územie Dolná Malanta). Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, ÚKE SAV, 2001, 134 s.
- Hrnčiarová, T., Ružička, M., Izakovičová, Z., Hrašna, M., Bedrna, Z., Drdoš, J., Supuka, J., Miklós, L., Berková, A.: Metodický postup ekologicky optimálneho využívania územia v rámci prieskumov a rozborov pre územný plán obce. Bratislava: MŽP SR, Združenie Krajina 21, 2000, 136 s., ms.
- Hrnčiarová, T., Izakovičová, Z., Pauditšová, E., Krnáčová, Z., Štefunková, D., Dobrovodská, M., Kalivodová, E., Moyzeová, M., Špulerová, J., Popovičová-Waters, J.: Krajinnoeologické podmienky rozvoja Bratislavy. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, ÚKE SAV, 2006, 316 s.
- Hrnčiarová, T., Mackovčin, P., Zvara, I. a kol.: Atlas krajiny České republiky/Landscape Atlas of the Czech Republic. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., 2009, 332 s.

- Izakovičová, Z., Miklós, L., Drdoš, J.: Krajinnokoologické podmienky trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1997, 188 s.
- Izakovičová, Z., Hrnčiarová, T., Králik, J., Liška, M., Miklós, L., Moyzeová, M., Pauditšová, E., Ružičková, H., Šíbl, J., Tremboš, P.: Metodické pokyny na vypracovanie projektov regionálnych územných systémov ekologickej stability a miestnych územných systémov ekologickej stability. Bratislava: MŽP SR, Zdrúženie Krajina 21, 2000, 156 s., ms.
- Izakovičová, Z., Grotkovská, L., Moyzeová, M., Vodičková, M., Cibira, P., Hreško, J., Štefunková, D., Halada, L., David, S., Kenderessy, P., Petrovič, F., Boltziar, M., Grambličková, V., Imrichová, Z., Miklošovičová, Z.: Integrovaný manažment krajiny II. Bratislava: ÚKE SAV, 2006, 234 s.
- Izakovičová, Z., Boltziar, M., Celer, S., David, S., Dítě, D., Gajdoš, P., Hreško, J., Ira, V., Grotkovská, L., Kenderessy, P., Kozová, M., Oszlányi, J., Petrovič, F., Váľkovicová, Z., Vološčuk, I.: Krajinnokoologicky optimálne priestorové a funkčné využitie územia Biosférickej rezervácie Tatry. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, ÚKE SAV, Slovenský národný komitét pre Program UNESCO, 2008a, 196 s.
- Izakovičová, Z., Moyzeová, M., Bezák, P., Dobrovodská, M., Grotkovská, L., Hrnčiarová, T., Kenderessy, P., Krnáčová, Z., Majerčák, J., Miklošovičová, Z., Mojses, M., Pavličková, K., Petrovič, F., Špulerová, J., Štefunková, D., Váľkovicová, Z.: Hodnotenie poľnohospodárskej krajiny v tranzitívnej ekonomike. Bratislava: ÚKE SAV, 2008b, 300 s.
- Izakovičová, Z., Miklós, L., Moyzeová, M., Špilárová, I., Kočický, D., Halada, L., Gajdoš, P., Špulerová, J., Baránková, Z., Štefunková, D., Kenderessy, P., Šatalová, B., Dobrovodská, M., Hrnčiarová, T., David, S., Krnáčová, Z.: Model reprezentatívnych geoeosystémov na regionálnej úrovni. Bratislava: ÚKE SAV, 2011, 88 s.
- Jurko, A.: Ekologické a socioekologické hodnotenie vegetácie. Bratislava: Príroda, 1990, 220 s.
- Kalivodová, E., Puchala, P., Nemček, V.: Avifauna povodia Stoličného potoka a Gidry (južná časť Trnavskej pahorkatiny). Bratislava: ÚKE SAV, 2010, 118 s.
- Kalivodová, E., Bedrna, Z., Bulánková, E., David, S., Ďugová, O., Fedor, P., Fendá, P., Gajdoš, P., Gavlas, V., Kalivoda, H., Kollár, J., Krištín, A., Kubiček, F., Kürthy, A., Lukáš, J., Magic, D., Olšovský, T., Pastorális, G., Svatoň, J., Szabóová, A., Šteffek, J., Štepanovičová, O., Zaliberová, M.: Flóra a fauna viatych pieskov Slovenska. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2008, 256 s.
- Kanka, R.: Lesy Belianskych Tatier. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2008, 256 s.
- Krnáčová, Z., Štefunková, D., Dobrovodská, M., Hrnčiarová, T., Pavličková, K., Pauditšová, E., Potočková, L., Košovič, P., Kubiček, F., Janotka, V., Gajdoš, V.: Integrovaný rozvoj turizmu v mikroregióne Svätý Jur. Bratislava: ÚKE SAV, 2005, 174 s.
- Macura, V., Izakovičová, Z., Kohnová, S., Ivančo, R., Barančok, P., Varšavová, M., Kalivoda, H., Račko, J., Ružičková, H., Bedrna, Z., Kalivodová, E., Moyzeová, M.: Krajinnokoologické aspekty revitalizácie tokov. Bratislava: Slovenská technická univerzita v Bratislave v spolupráci s ÚKE SAV a s občianskym združením Krajina 21 vo Vydavateľstve STU, 2000, 276 s.
- Miklós, L. a kol.: Ekologický plán Východoslovenskej nížiny – súbor grafických výstupov. In: Ekologická optimalizácia využívania Východoslovenskej nížiny. Zborník z vedeckého sympózia v dňoch 13. – 16. mája 1986, Zemplínska šírava, 4. diel. Bratislava: ÚEBE CBEV SAV, Michalovce: Slovoviso, 1986, nestráňované.
- Miklós, L., Hrnčiarová, T. (eds.): Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: MŽP SR, Banská Bystrica: SAŽP, 2002, 344 s.
- Miklós, L., Izakovičová, Z.: Krajina ako geosystém. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1997, 154 s.
- Miklós, L., Kozová, M., Ružička, M. a kol.: Ekologický plán využívania Východoslovenskej nížiny v mierke 1 : 25 000. In: Ekologická optimalizácia využívania Východoslovenskej nížiny (dosiahnuté výsledky v CPZV č. 614). Zborník z vedeckého sympózia v dňoch 13. – 16. mája 1986, Zemplínska šírava, 3. diel. Bratislava: ÚEBE CBEV SAV, Michalovce: Slovoviso, 1986, s. 5 – 351.
- Miklós, L., Izakovičová, Z., Bedrna, Z., Borovský, I., David, S., Dobrovodská, M., Grotkovská, L., Halada, L., Hreško, J., Hrnčiarová, T., Kalivoda, H., Krnáčová, Z., Moyzeová, M., Popovičová, J., Ružičková, H., Štefunková, D., Špulerová, J., Varšavová, M.: Krajinnokoologické hodnotenie povodia Ipľa. Bratislava: ÚKE SAV, 2003, 186 s.
- Miklós, L., Izakovičová, Z., Boltziar, M., Diviaková, A., Grotkovská, L., Hrnčiarová, T., Imrichová, Z., Kočická, E., Kočický, D., Kenderessy, P., Mojses, M., Moyzeová, M., Petrovič, F., Špinerová, A., Špulerová, J., Štefunková, D., Váľkovicová, Z., Zvara, I.: Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska. Bratislava: ÚKE SAV, MŽP SR, MŠ SR, 2006, 124 s.
- Miklós, L., Izakovičová, Z., Kanka, R., Ivanič, B., Kočický, D., Špinerová, A., David, S., Piscová, V., Štefunková, D., Oszlányi, J., Ábrahámová, A.: Geografický informačný systém povodia Ipľa. Katalóg GIS a výber máp. Bratislava: ÚKE SAV, Zvolen: Katedra UNESCO, Fakulta ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene, Banská Štiavnica: Esprit, s. r. o., 2011, 144 s.
- Petrovič, F.: Vývoj krajiny v oblasti štáľového osídlenia Pohronského Inovca a Tribeča. Bratislava: ÚKE SAV, 2005, 248 s.
- Piscová, V.: Zmeny vegetácie Tatier na vybraných lokalitách ovplyvnených človekom. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2011, 228 s.
- Piscová, V., Hrnčiarová, T., Hreško, J., Dobrovodská, M., Izakovičová, Z., Izsoff, M., Kalivoda, H., Kanka, R., Kenderessy, P., Považan, R., Roháč, J., Slabejová, M., Slivinský, J., Špulerová, J., Švajda, J., Topercer, J., Vlachovičová, M., Borovský, I., Hurta, V.: Využívanie vysokohorskej krajiny a jeho dôsledky na zmenu prostredia (na príklade Tatier a Nízkyh Tatier). Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, v tlači.
- Ružička, M.: Krajinnokoologické plánovanie – LANDEP I. (Systémový prístup v krajinskej ekológii). Edícia Biosféra. A. Sériá vedeckej literatúry, Vol. A2. Bratislava: Zdrúženie Biosféra pre Katedru ekológie a environmentalistiky, Spoločné pracovisko Fakulty prírodných vied UKF v Nitre a ÚKE SAV Bratislava, 2000, 120 s.
- Ružičková, H., Kalivoda, H.: Kvetnaté lúky – prírodné bohatstvo Slovenska. Edícia Svet vedy, zv. 7. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2007, 184 s.
- Ružičková, H., Halada, L., Jedlička, L., Kalivodová, E. a kol.: Biotopy Slovenska. Príručka k mapovaniu a katalóg biotopov. 2. vydanie. Bratislava: ÚKE SAV, 1996, 194 s.
- Špulerová, J., Dobrovodská, M., Štefunková, D. a kol.: Historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny Slovenska a ich význam. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, v tlači.
- Štefunková, D., Dobrovodská, M., Kanka, R., Krnáčová, Z., Bezák, P., Boltziar, M., David, S., Dramstad, W., Ďugová, O., Fjellstad, W., Gajdoš, P., Halada, L., Hreško, J., Izakovičová, Z., Kalivoda, H., Kalivodová, E., Kenderessy, P., Krištín, A., Majzlan, O., Moyzeová, M., Petrovič, F., Stašiov, S., Šteffek, J., Vagačová, M.: Atraktivita malokarpatskej krajiny s dôrazom na historické agrárne štruktúry a biodiverzitu. Bratislava: ÚKE SAV, 2011, 200 s., CD.

prof. RNDr. Tatiana Hrnčiarová, CSc.,

tatiana.hrnciarova@savba.sk

Ústav krajinskej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O.
Box 254, 814 99 Bratislava